

УДК 316.624

Попович В.М.¹, Іванова О.О.²

¹ д-р філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. СН-419м НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПРОЯВУ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Сучасний підліток живе в світі, який складний за своїм змістом і тенденціями розвитку. Це пов'язано з виникненням зовсім нових вимог, які висуваються як до самих підлітків, так і до їхнього оточення соціально-економічними змінами. Грають далеко не позитивну роль і засоби масової інформації, деструктивно впливаючи на психіку підлітка, становлячись передумовами порушень емоційно-вольової сфери особистості, психічних розладів, девіантної поведінки.

Емоційне неблагополуччя підлітка – один з об'єктів уваги шкільних психологів, педагогів, батьків. Сучасна і якісна діагностика подібного неблагополуччя, адекватні корекційні впливи можуть перешкодити виникненню небажаних тенденцій в розвитку особистості, появі різних форм відхиляючої поведінки, труднощам в шкільній і позашкільній діяльності підлітка.

Висвітленню теоретичних і практичних аспектів виховання дітей присвячено багато вітчизняних (Л.Алексєєва, І.Бех, З.Зайцева, М.Фіцула та ін.) і зарубіжних (А.Адлер, Б.Салліван, Р.Скіннер та ін.) досліджень.

Підлітковий вік – один з найбільш складних періодів розвитку людини. Саме в підлітковому віці переважно відбувається формування характеру і інших основ особи. Ці обставини: перехід від опікуваного дорослими дитинства до самостійності, зміна звичного шкільного навчання на інші види соціальної діяльності, а також бурхлива гормональна перебудова організму – роблять підлітка особливо уразливим і податливим до негативних впливів середовища. Особливо значущими в цьому відношенні є неправильні взаємостосунки в сім'ї, збільшений рівень розлучень.

Критеріями наявності відхилень підлітка можна вважати: ситуативний інтерес до інших людей; відсутність розуміння мотивів поведінки та емоційного стану іншої людини; нестійка самооцінка; ситуативне само сприйняття; підвищений рівень тривожності; нездатність передбачати наслідки власних дій; нездатність до логічного узагальнення; нездатність розуміти логіку розвитку ситуації взаємодії, значення поведінки інших людей; нездатність розуміти невербальні реакції іншої людини; нездатність мислити абстрактними категоріями [2].

Як зазначає Л.Шнейдер, девіантна поведінка, схильність до неї є проявом внутрішнього стану особистості, який детермінується такими

умовами та факторами: прагнення одержати сильні враження; нерозуміння дорослими труднощів дітей; недостатня впевненість дитини в собі; негативна оцінка дорослими навичок дітей; стресові життєві ситуації; напружена соціально-економічна ситуація в житті дитини (погана забезпеченість, безробіття батьків); приклади насильства, жорстокості, безкарності, отримані зі ЗМІ; надмірна зайнятість батьків; конфлікти з батьками; надмірні заборони з боку батьків (педагогів) [3].

На думку С.Белічевої, найсприятливішими умовами девіантної поведінки для таких підлітків є: відсутність установки на працю і навчання; відсутність самоконтролю, чутливість до сторонніх впливів, до гострих переживань, потяг до діяльності у неформальній підлітковій групі, неадекватна самооцінка. Типологічні риси особистості з девіантною поведінкою: слабка адаптація до нових ситуацій, конфліктів, підвищена тривожність, психічна незрілість, депресивність, вживання наркотиків, алкоголю [1].

Отже, виходячи з результатів аналізу літератури з проблеми прояву і причин девіантної поведінки в підлітковому віці, можна зробити певні висновки: 1) за спрямованістю і ступеню вираженості деструктивності можна представити наступну шкалу поведінки, що відхиляється: антисоціальна (активно-деструктивна) – просоціальна (відносно-деструктивна, адаптована до норм антисоціальної групи) – асоціальна (пасивно-деструктивна) – саморуйнівна (пасивно-аутодеструктивна) – поведінка що самовбиває (активно-аутодеструктивна); 2) в підлітковому віці девіантна поведінка проявляється в наступних формах: агресивна поведінка, делінквентна поведінка, адиктивна (залежна) поведінка, суїцидальна поведінка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беличева С.А. Основы превентивной психологии / Беличева С.А. – М.: Изд-во МГУ, 1993. – 321 с.
2. Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения / Клейберг Ю. А. – М.: Книга, 2001. – 465 с.
3. Шнейдер Л.Б. Девиантное поведение детей и подростков / Шнейдер Л.Б. – М.: Академический Проект; Трикта, 2005. – 336 с.